

КЊИЖЕВНИК МИЛОВАН ВИТЕЗОВИЋ ЕКСКЛУЗИВНО ЗА „НАЦИЈУ”

Увежбано одумирање државе

„На де-лу су ге-не-ра-ци-је ко-је су, иде-о-лош-ким и со-ци-о-лош-ким обра-зо-ва-њем оспо-со-бље-не, пре-у-зе-ле за-да-так да из-ве-ду од-у-ми-ра-ње др-жа-ве. И то не јед-не др-жа-ве. Ми смо за две де-це-ни-је из-ве-ли бол-но од-у-ми-ра-ње две др-жа-ве, а над тре-ћом ће-мо из-вр-ши-ти еута-на-зи-ју”

Пише: Станислав Божић

Интернет претраживачи име Милована Витезовића налазе на преко хиљаду веб-страница. Објавио је више од тридесет књига у преко 150 издања и један је од најчитанијих српских писаца (*Златни бестселер* за 1996, 1997, 1998, 1999, 2000). На-пи-сао сце-на-ри-ја за ви-ше од пе-де-сет са-ти игра-них про-гра-ма нај-ви-ше ТВ ка-те-го-ри-је. Са-ста-вио ви-ше од де-сет ан-то-ло-ги-ја срп-ске и свет-ске по-е-зи-је, про-зе и књи-жев-но-сти за де-цу. За-сту-пљен у ви-ше од пе-де-сет српских и свет-ских ан-то-ло-ги-ја по-е-зи-је, по-е-зи-је за де-цу, афо-ри-за-ма, про-зе, фан-та-сти-ке, те-ле-ви-зи-ј-ских дра-ма... Ушао у српску школ-ску лек-ти-ру и у не-мач-ке сред-њош-кол-ске чи-тан-ке. Ма-ло је европ-ских но-ви-на ко-је ни-су об-ја-вљи-ва-ле

ње-го-ве афо-ри-зме, од хам-бурш-ког

ерна

до мо-сков-ске

Не-де-ље

. Пре-во-ђен је на ен-гле-ски, не-мач-ки, грч-ки, ру-ски, ита-ли-јан-ски, ру-мун-ски, ма-ке-дон-ски, сло-ве-нач-ки, хе-бреј-ски, чеш-ки, пољ-ски, ма-ђар-ски, швед-ски...

Скраћени таксативни попис међународних и домаћих награда које је добио изискује више од 2.000 компјутерских словних знакова. Издајамо Европску награду за ТВ серију

Вук Караић

, додељену од стране жирија којим је председавао Умберто Еко.

Шт

Милован Вит-езовић – саговорник „НАЦИЈЕ”.

• Прошле године рекли сте: „Како рађорђе је био слобода, Милош државача.” Шта нам је, после свега, заправо остало од слободе и од државаче?

Можда сам негде прошле, јубиларне године Српске револуције и поновио ту ми-сао о Карађорђу и Милошу, у жељи да опоменем на значај јубилеја. Залуд, јер јубилеј је обе-ле-жен опште-на-род-ним обезличењем, па, рекло би се, и државним сти-дом. Часни-је су се сла-ви-ли јубилеји општинских кул-тур-но-умет-нич-ких друш-та-ва не-го два ве-ка Србије. Међу-тим, та ми-сао је део јед-ног ре-ског тек-ста (у ко-ме је и ре-че-ни-ца: „Карађорђе је био ети-ка, а Милош по-ли-ти-ка.”) ко-јим сам пре осам-на-ест го-ди-на по-ку-шао да по-ми-рим Србе са две исто-риј-ске лич-но-сти ко-је смо иза-бра-ли, по-сле и Пр-вог и Дру-гог срп-ског устан-ка, за во-ђе ско-ро дво-ве-ков-не срп-ске по-де-ле. Сма-трао сам бе-сми-сле-ном, а је-сте бе-сми-сле-на, де-о-бу но-ви-је срп-ске исто-ри-је – на ону ко-ја је по-че-ла са ис-точ-не (Ора-шац) и ону са за-пад-не стра-не (Та-ко-во) јед-ног те исто-г Руд-ни-ка. Та де-о-ба је де-о-ба са-мог ср-ца Србије, ко-ју су и са-ми исто-ри-ча-ри одр-жа-ва-ли, а не са-мо ди-на-стич-ке и пар-тиј-ске по-де-ле. Она је се-ме свих срп-ских де-о-ба и већ ва-жна од-ред-ни-ца срп-ског мен-та-ли-те-та. За-то бих ту ре-че-ни-цу оста-вио у тек-сту у ко-ме је на-пи-са-на и по-стра-ни у од-го-во-ру на Ва-ше пи-та-ње. На пу-ту смо да по-гу-би-мо мно-ге сло-бо-де, не-ке смо већ и по-гу-би-ли, ко-ји-ма се гу-би она основ-на сло-бо-да на-ро-да да чу-ва и не-гу-је нај-ва-жни-је осо-бе-но-сти свог ка-рак-те-ра, ко-је га на-ро-дом од-ре-ђу-ју и из-два-ја-ју ме-ђу на-ро-ди-ма, ко-је су ње-гов до-при-нос бо-гат-ству свих на-ро-да. А што се др-жа-ве ти-че – на де-лу су ге-не-ра-ци-је ко-је су,

иде-о-лош-ким и со-ци-о-лош-ким обра-зо-ва-њем оспо-со-бље-не, пре-у-зе-ле за-да-так да из-ве-ду од-у-ми-ра-ње др-жа-ве. И то не јед-не др-жа-ве. Ми смо за две де-це-ни-је из-ве-ли бол-но од-у-ми-ра-ње две др-жа-ве, а над тре-ћом ће-мо из-вр-ши-ти еута-на-зи-ју.

ЗА ЗРНО ВЛАСТИ – ГРУМЕН ЧАСТИ

• Да ли је Европска Унија до и ста ча роб на фор му ла за све на ше про бле ме, ка ко су нас уве ра ва ли еуфо рич ни ли бе рал-де мо крат ски ре во лу ци о на ри, или та пред ста ва ука зу је на то да су пре ско че не не ке бит не лек ци је из прош ло сти?

За ве-ли-ки број на-ших по-ли-тич-ких ал-хе-ми-ча-ра ко-ји му-ћ-ка-ју јав-но мње-ње и тим рас-тво-ром ис-пи-ра-ју па-мет на-ро-ду, Европ-ска Уни-ја је-сте ча-роб-на фор-му-ла ко-ја ре-ша-ва про-блем чу-ва-ња или пре-у-зи-ма-ња вла-сти. Си-гур-но да Европ-ска Уни-ја, као и сва-ко до-бро ор-га-ни-зо-ва-ње, до-но-си и по-вољ-не пред-но-сти за јед-не, или у јед-ном, али и не-по-вољ-на ста-ња за дру-ге или у дру-гом слу-ча-ју. Ула-зак у њу тра-жи ра-зум, а не еуфо-ри-ју. Што се ти-че пре-ско-че-них лек-ци-ја из да-ље прош-ло-сти, опи-си-вао сам пр-ву уни-јал-ну Евро-пу Све-те али-јан-се, ка-да је Беч-ки кон-грес при-стао на про-паст Ка-ра-ђор-ђе-вог устан-ка и за цео век од-го-дио не-ста-нак тур-ске стра-хо-вла-де у Евро-пи и осло-бо-ђе-ње бал-кан-ских на-ро-да. Та-да је кнез Ме-тер-них, кан-це-лар Евро-пе (ви-ше од Со-ла-не), одре-ђи-вао Беч за ин-тер-на-ци-ју кне-за Ми-ло-ша. При-па-дам ге-не-ра-ци-ји ко-ја је 1968. го-ди-не тра-жи-ла да крај ве-ка бу-де сре-ћ-ни-ји и пра-вед-ни-ји, та-да се са-ња-ла и не-ка дру-га Евро-па. На-жа-лост, ова данаш-ња Евро-па ни-је са-ња-на, ма-да је са-да у праг-ма-тич-ним ру-ка-ма не-гдаш-њих са-ња-ра. Ка-да сам 1979, го-во-ре-ћи пред Ди-со-вим спо-ме-ни-ком, оп-ту-жио ге-не-ра-ци-ју да је при-ста-ла на све про-тив че-га је би-ла, до-ка-зи-ва-но ми је да ни-сам у пра-ву. Са-да сам оча-јан што до-ка-зи-ва-чи ни-су

би-ли у пра-ву. У оча-ја-њу на-ла-зим је-ди-но за-до-во-ље-ње. Не мо-же-мо ми-мо Евро-пе, али не сме-мо у њу гр-лом у ја-го-де и при-ва-ти-за-ци-јом на-род-них ин-те-ре-са! Је-сам за Евро-пу за ка-кву су, ре-ци-мо, Ум-бер-то Еко или Ста-ни-слав Лец, па чак и за Евро-пу за ко-ју се из-јаш-ња-вао Де Гол – Евро-пу Дан-теа, Ша-то-бри-ја-на, Ге-теа... са осо-бе-но-сти-ма у нај-ви-шим вред-но-сти-ма, а не у гло-бал-ном обез-ли-че-њу... Мо-је по-и-ма-ње Евро-пе је, у ства-ри, на-слов Ва-шег ча-со-пи-са (тадашње пуно име: ЕВРОПА НАЦИЈА - прим. ред.).

• Од нос из међу по ли ти ке (пар ти је) и ин те лек ту ал ца, те ма од ко је је на пра вљен цео је дан по ма ло па те ти чан по джа нр у ли те ра ту ри, и да нас се не пре ста но отва ра као неш то спо р но или кон тро вер з но. Ва ша ис ку ства и ви ће на?

Не знам ка-кав сам ин-те-лек-ту-а-лац, ни-је мо-је ни да се про-це-њу-јем. Сре-ћом, од на-стан-ка ви-ше-стра-нач-ја остао сам из-ван пар-ти-ја. Не бих да при-зи-вам Бо-жи-ји прст са по-вре-дом из 1992, ко-ја ми је у то-ме по-мо-гла. Ко-му-ни-сти су сво-ју власт зва-ли влаш-ћу рад-ни-ка, се-ља-ка и пош-те-не ин-те-ли-ген-ци-је. Гле-да-ју-ћи и слу-ша-ју-ћи пред-став-ни-ке пар-ти-ја, ви-дим да ви-ше не-ма рад-ни-ка и се-ља-ка, да је, по пред-ста-вља-њу и по ис-ти-ца-ним ди-пло-ма-ма, у пи-та-њу углав-ном ин-те-ли-ген-ци-ја на вла-сти. Пош-те-на? Теш-ко! За зр-но вла-сти да-ју гру-мен ча-сти. Та ин-те-ли-ген-ци-ја ни-је шко-ло-ва-на на ети-ци, већ на осно-ва-ма марк-си-зма, ко-ји се да-нас зо-ве со-ци-о-ло-ги-јом кул-ту-ре. Бо-ли ме кад ви-дим углед-не ства-ра-о-це и ми-сли-о-це ка-ко сво-ју осо-бе-ност, сво-ју ви-спре-ност и до-ме-те сво-га да-ра ста-вља-ју у слу-жбу пар-тиј-ског јед-но-у-мља! Па у тој слу-жби под-ле-жу ни-ским по-ли-тич-ким стра-сти-ма, и са-ми пра-већи и умно-жа-ва-јући цр-не ли-сте! Ду-же и те-же од оних на ко-ји-ма су и са-ми би-ли. Не-где сам за-пи-сао: Ин-те-лек-ту-ал-це де-це-ни-ја-ма ни-ко ниш-та ни-је пи-тао, сем у по-ли-циј-ским са-слу-ша-њи-ма, а он-да им је пру-же-на мо-гућ-ност да до-крај-че зе-мљу. То-ли-ко за по-джа-нр од ме-не!

ДОБРО ЈУТРО, СТРАДИЈО

• Уопште, како Вам дајемо нас из политике да пољитичка и друштвена сцена у Србији – видите ли ту разлику за охрабрење, елемент препорода?

На политичкој и друштвеној сцени је, уживо, линеарна и доследна драматизација Домановићеве *Страдије*. *Страдија* је, као једна фиктивна земља, била метафорично-сатирично-регистравање политичких прилика у Србији на самом крају деветнаестог и самом почетку двадесетог века.

Домановић је *Страдију* писао као охрабрење, и ја бих, као ода ни домановићевац, волео да је тако и у овом данас видим, али се бојим да актери ни су поштево читали Домановића, да су његову фикцију претворили у стварност, а његове метафоре у пуку реалност, и да то раде из политичког атавизма, да је то још једно понављање историје, овога пута историје политичких партија код Срба.

• На овај или онај начин, били сте део власти којој се дајемо нас припишете неке од најтежих замишљених оптужби. Какав је Ваш однос према том времену, себи у њему, као и оптужбана на која је укажујемо?

Цео мој живот дојакшњи био је у разним политичким периодима и за сваки се могу наћи велике оптужбе, од којих не могу бити амнестирани. У њима сам се старао, према приликама, да лично останем чистан, колико у животним ситуацијама, толико у ономе што сам стварао. Ви, колико разумете Ваше питање, размислите на власт у периоду деветдесетих година. У томе периоду сам био главни уредник Уметничког програма Радио телевизије Србије (у ствари, само Телевизије Београд), што је било више рад него власт, и мислим да сам га часно обаvio; по створеном, то је најобимнији део трајног уметничког програма у укупном програму и РТС – ТВ Београд и целокупне Радио телевизије Југославије (преко триста телевизијских драма, преко две хиљаде епизода играних ТВ серија, осамдесет седам играних филмова и неколико хиљада документарних, уметничких програма и програма за децу...) Приказао сам све до тада забрањене емисије, ни сам пристао на цензуру и једноумље у овом сегменту програма. Ни сам пратио црне листе. Одбијао сам да примам листе генералног директора. И све то не сметам ни храброшћу, ни херојством. Ни сам тражио захвалност. Ни сам примио ни једну дневницу, пошто сам службена путовања обаvio као једнодневна, а возио ме је службени ауто. Одбио сам да шаљем људе на принудне одморе. Кад ми је такав списак тражен у

вре-ме НА-ТО бом-бар-до-ва-ња под прет-њом сме-не и от-ка-за, на-пра-вио сам спи-сак са-мо са мо-јим име-ном и био сме-њен.

ИЗНЕВЕРАВАЊЕ ДОГОЂЕНОГ НАРОДА

Мо-је „кри-ви-це” има са-мо у то-ме што сам ра-дио. Сад, тач-но је да сам го-во-рио на Уш-ћу и да сам ја де-фи-ни-сао „до-га-ђа-ње на-ро-да”. На Уш-ћу сам го-во-рио у име он-даш-ње још нео-р-га-ни-зо-ва-не опо-зи-ци-је (1988), јер До-бри-ца Ћо-сић ни-је мо-гао, а да не би го-во-рио Оскар Да-ви-чо ко-га су ко-му-ни-сти ну-ди-ли. Го-во-рио сам као до-бит-ник Европ-ске на-гра-де (Еко пред-сед-ник жи-ри-ја) за се-ри-ју *Вук Ка-ра-џић*. Ни-је мо-је да ка-жем ко-ли-ко је то био хра-бар го-вор, на-ро-чи-то у дру-гом (не-ко-сов-ском) де-лу. И да-нас бих одр-жао исти го-вор, без ме-ња-ња, али бих до-дао опо-ме-ну на-ро-ду да не до-зво-ли да ње-го-ва на-да-ња бу-ду из-не-ве-ре-на. Ту су нај-ве-ћи гре-си вла-сти де-ве-де-се-тих (а ни опо-зи-ци-је ни-су баш не-ви-не), што су у све-му из-не-ве-ри-ли на-род-на на-да-ња (ка-ко је то још Ње-гош опо-ми-њао). У бур-не до-га-ђа-је рас-па-да СФРЈ уш-ло се без ја-сног на-ци-о-нал-ног ци-ља, за ко-ји се са-мо прет-по-ста-вља-ло да по-сто-ји, и без пла-на за оства-ре-ње. Од свих оп-ту-жби нај-те-жа је оп-ту-жба што је по-ра-жен на-род и до-ве-ден у без-на-ђе. Али та оп-ту-жба ни-је из-не-та. Као да су оп-ту-жи-те-љи за то да на-род бу-де (и оста-не) по-ра-жен. На пр-вим ви-ше-стра-нач-ким из-бо-ри-ма и са не-за-ви-сним кан-ди-да-ти-ма и Бу-до Ко-шу-тић и ја смо по-ра-же-ни на ис-тој из-бор-ној је-ди-ни-ци од Сло-бо-да-на Ра-ки-ти-ћа и СПО. Иза по-но-ћи сам на-звао Ра-ки-ти-ћа и че-сти-тао му по-бе-ду. Мо-је де-ле-гат-ско по-сла-ни-ко-ва-ње у Са-ве-зној скупшти-ни се прак-тич-но окон-ча-ло сед-ни-цом пред Лон-дон-ску кон-фе-рен-ци-ју. По-ку-шао сам да из-ве-дем де-мо-крат-ски пуч и да Скупшти-на утвр-ди кон-се-квент-не ста-во-ве ко-јих се мо-ра-ју др-жа-ти на-ши пре-го-ва-ра-чи (Ћо-сић, Ми-ло-ше-вић, Бу-ла-то-вић, Па-нић), од ко-јих се не мо-же од-у-ста-ти без са-гла-сно-сти Скупшти-не, ко-ја би то-ком Кон-фе-рен-ци-је би-ла у стал-ном за-се-да-њу. Ус-пео сам да про-ме-ним днев-ни ред, на пре-пад. Пр-ви пут, па прош-ло. А он-да се, то-ком при-прем-не па-у-зе, утвр-ди-ло да је то са-мо мој пред-лог и да га ни-су ини-ци-ра-ли ни Ћо-сић, ни Ми-ло-ше-вић, ни Па-нић. Уме-сто за-у-зи-ма-ња ста-во-ва, по-чео је об-ра-чун са мно-м што уно-сим сум-њу. Пр-во Ма-ро-вић, по-том Јо-вић, по-том Црн-че-вић, го-во-ри-ли су ско-ро сви. На мо-јој стра-ни би-ли су са-мо Мо-мир Вој-во-дић и Ми-ло-рад Цр-ња-нин. По-сле сам фор-мал-но остао по-сла-ник до кра-ја ман-да-та. По-вре-да ме је уда-љи-ла са за-се-да-ња. У вре-ме

дру-ге опе-ра-ци-је, Скупшти-на је сме-њи-ва-ла До-бри-цу Ћо-си-ћа, су-тра-дан ми је док-тор Ни-ко-ла Де-кле-ва ре-као: „Бо-ље је што сте код нас, а не та-мо.”

• Ве-ли-ки број ум-них и упу-ће-них љу-ди ука-зу-је на из-у-зет-ну ва-жност кул-ту-ре не са-мо као по-ља по-све-ће-ног не-го-ва-ња, не-го и као „ге-о-по-ли-тич-ког ин-стру-мен-та”. Заш-то по-ли-тич-ка кла-са у Ср-би-ји, де-це-ни-ја-ма већ, ис-по-ља-ва не-ра-зум-но или не-до-бро-на-мер-но пот-це-њи-ва-ње да-ле-ко-се-жне ва-жно-сти кул-ту-ре?

Ду-хов-на вер-ти-ка-ла је нај-ве-ро-до-стој-ни-ја ци-ви-ли-за-циј-ска ме-ра ко-ли-ко је је-дан на-род исто-риј-ски на-род. Њом се од-ре-ђу-је ње-го-во ме-сто ме-ђу дру-гим на-ро-ди-ма. Не бих да се по-ми-сли ка-ко већ па-тим од па-ра-но-је, али на-ме-ће се ути-сак ка-ко се ства-ра-ју усло-ви да Ср-би по-ста-ну спо-р-ни као исто-риј-ски на-род, као да је не-где пла-ни-ра-но, а да се ов-де до-след-но из-во-ди. Ви-ше бих во-лео да је то оси-о-на пре-по-тент-ност вла-сти, за-вид-но ни-по-даш-та-ва-ње и на-ма свој-ствен мур-дар-лук уз-диг-нут на по-ли-тич-ки тур-бо-фолк.

БАШТИНА НЕПРИМЕТНИХ ПОРАЗА

• У окви-ру об-но-вље-них рас-пра-ва о „срп-ском фи-ло-лош-ком про-гра-му”, са ста-но-виш-та срп-ске и са ста-но-виш-та штро-сма-је-ров-ске иде-је ју-го-сло-вен-ства, као и „је-зич-ког је-дин-ства”, чу-је-мо опет ве-о-ма раз-ли-чи-те оце-не уло-ге Ву-ка Ка-ра-џи-ћа и Ћу-ре Да-ни-чи-ћа у том ”страш-ном срп-ском по-ра-зу”. Као пи-сац зна-ме-ни-те ТВ се-ри-је о Ву-ку Ка-ра-џи-ћу и ве-ли-ки зна-лац не-го-вог жи-во-та и де-ла, шта Ви ка-же-те на те оп-ту-жбе и од-бра-не?

Да ни је би-ло Ву-ка Ка-ра-џи-ћа и ње-го-ве је-зич-ке ре-фор-ме за-сно-ва-не на на-род-ном го-во-ру, ми не би-смо има-ли је-дин-ство књи-жев-ног и на-род-ног је-зи-ка. А пи-та-ње је ко-ли-ко би се књи-жев-ни је-зик да-љом ру-си-за-џи-јом, без пра-ви-ла, ко-ја је баш у ње-го-во вре-ме би-ла у то-ку, још ви-ше од на-ро-да оту-ђи-о. Ја ми-слим да је Вук био ве-ли-ка сре-ћа на-шег је-зи-ка. Као што ми-слим да је Вук ис-прав-но и ло-гич-но ми-слио да ће је-дин-ством је-зи-ка по-сти-ћи же-ље-но је-дин-ство на-ро-да. У про-грам-ском тек-сту *Ср-би, сви и сву-да*, по-ми-ње Ср-бе рим-ског и му-ха-ме-дан-ског за-ко-на. Ако је Вук био са-мо-у-ки ло-ги-чар је-зи-ка ко-ји је сам као је-дан ин-сти-тут син-те-ти-зо-вао све до-та-даш-ње по-гле-де на срп-ски је-зик (Ор-фе-ли-на, До-си-те-ја, Му-шиц-ког, Мр-ка-ља, Ми-ло-ва-но-ва и Со-ла-ри-ћа), Ђу-ро Да-ни-чић је био шко-ло-ва-ни и кон-се-квент-ни фи-ло-лог. То што су се Хр-ва-ти (кај-кав-ци и ча-кав-ци), при-хва-тив-ши што-кав-ско на-реч-је са Ву-ко-вим и Да-ни-чи-ће-вим пра-ви-ли-ма и на га-ји-ци (Га-је-ва ла-ти-нич-на ор-то-гра-фи-ја), ује-ди-ни-ли у је-дан на-род на про-сто-ру Хор-ват-ске, Сла-во-ни-је и Дал-ма-џи-је, то ни-је кри-ви-ца ни Ву-ка ни Да-ни-чи-ћа. То је њи-хо-ва веш-ти-на, али и од-ри-ца-ње два ве-ли-ка и ле-па на-реч-ја. Ми се, што се је-зи-ка ти-че, ни-че-га ни-смо од-ре-кли, али у на-џи-о-нал-ном кор-пу-су ни-смо ус-пе-ли да за-др-жи-мо Ср-бе му-сли-ма-не. Што се штро-сма-је-ров-ске иде-је ју-жно-сло-вен-ства ти-че, она је мо-гла би-ти ост-ва-ри-ва са-мо 1848. го-ди-не, по-сле је све би-ло ка-сно. Да ли је же-лео да по-у-ни-ја-ти Ср-бе? Ве-ро-ват-но. Па шта се од јед-ног би-ску-па мо-гло оче-ки-ва-ти? Да у пра-во-сла-вље вра-ти по-у-ни-ја-ће-не? Ја ми-слим да је Штро-сма-је-ро-ва иде-ја ју-го-сло-вен-ства по-ста-ла по-ра-зна по Ср-бе кад се ње у Бе-о-гра-ду ла-ти-о Јо-ван Ске-р-лић. На ње-га се ло-гич-но на-до-ве-зао Ју-го-сло-вен-ски од-бор.

• Ма како било, извешно је да су Срби много своје епохалне политичке, економске и војне битке изгубили најпре у области културе и идеја?

Са-мо Ва-ше пи-та-ње су-ге-ри-ше ло-ги-чан од-го-вор, то је она при-ча о ду-хов-ној вер-ти-ка-ли, с тим што су мно-ге бит-ке гу-бље-не а да ни-су ни за-по-че-те. А ни при-ме-ће-не у по-ра-зи-ма. И не од ју-че, већ од те-ко-ви-на Пр-вог свет-ског ра-та. По-сле Дру-гог свет-ског ра-та, у вре-ме-ну ко-му-ни-стич-ког усре-ће-ња, са-мо су у Бе-о-гра-ду пра-вље-ни слу-ча-је-ви иде-јних скре-та-ња у кул-ту-ри. Ни-је би-ло се-зо-не без слу-ча-ја. Слу-ча-је-ви су би-ли нај-си-гур-ни-ји на-чин по-ли-тич-ког на-пре-до-ва-ња. Ски-ни гла-ве не-по-доб-них, да би сво-ју по-доб-ност учи-нио не-при-ко-сно-ве-ном. Се-ти-мо се са-мо мла-де ко-ми-тет-ске дру-га-ри-це ко-ја је во-ди-ла слу-чај из-ло-жбе Ми-ће По-по-ви-ћа у га-ле-ри-ји „Цви-је-та Зу-зо-рић”. Та-да је фун-ди-ран и њен са-даш-њи де-мо-крат-ски по-ло-жај у срп-ској кул-ту-ри. Ни-је ли чак са-мом рас-па-да-њу Ју-го-сла-ви-је прет-хо-ди-ла чу-ве-на Шу-ва-ро-ва *Бе-ла књи-га* Цен-трал-ног ко-ми-те-та Са-ве-за ко-му-ни-ста Хр-ват-ске о иде-јним скре-та-њи-ма са-мо са при-ме-ри-ма из Бе-о-гра-да, из срп-ске кул-ту-ре, срп-ских књи-га и срп-ских но-ви-на. Ни-је ли у ње-ном об-ли-ко-ва-њу уче-ство-вао је-дан та-мош-њи ка-би-нет-ски Ср-бин ко-ји нам да-нас ов-де др-жи лек-џи-је из де-мо-кра-ти-је? Све у име не-ког

мон-ди-јал-ног, ваљ-да Хел-син-шког од-бо-ра.

КАСНО РАЗВОД У СРБИЈУ СТИЖЕ

• Како ко објашњава те чињенице да је српска историја потпуно заоставаљена у српској кинематографији: ми немамо филмове ни отако глобално филмичним ликовима квибибили Немања, Стефан Првовенчани, краљ Драгутин, цар Душан, депоот Стефан Лазаревић, устајници из XIX века...?

Ста-ра срп-ска исто-ри-ја је, ако не за-бо-ра-вље-на, а оно по на-ло-гу пре-ћут-ки-ва-на, да се не вре-ђа-ју на-ро-ди и на-род-но-сти ко-ји не-ма-ју исто-ри-је. Ми смо у уц-бе-ни-ци-ма исто-ри-је има-ли ци-ви-ли-за-циј-ске ру-пе. (Шко-ло-ва-ни на тим исто-ри-ја-ма да-нас во-де на-род и зе-мљу. А сви се труц-ка-мо на тим њи-хо-вим исто-риј-ским ру-па-ма!) Све-ти-ње су би-ле по-ли-тич-ка је-рес! До-вољ-но је би-ло по-ме-ну-ти Све-тог Са-ву, па да бу-де-те про-гла-ше-ни за на-ци-о-на-ли-сту и ста-вље-ни на лед. Ја сам хтео да пре *Ву-ка Ка-ра-ли-ћа* пи-шем се-ри-ју о Све-том Са-ви. Ни-је мо-гло. Кад сам по-сле Ву-ка

то об-на-ро-до-вао, уве-рен да се за де-сет го-ди-на вре-ме про-ме-ни-ло, на-пао ме је Оскар Да-ви-чо у Са-ра-је-ву у сво-ме ча-со-пи-су

Да-ље

. До-ду-ше, ви-ше Све-тог Са-ву, кад има по-вод. Та-да је ве-ли-ки про-блем би-ло об-ја-вљи-ва-ти и Ба-ра-ни-но-ве књи-ге. Де-сан-ка Мак-си-мо-вић је има-ла слу-чај са књи-гом

Тра-жим по-ми-ло-ва-ње

. Мир-ко Ће-кић је имао ко-ми-тет-ска ока-па-ња кад ми је у пост-ти-тов-ско вре-ме, 1985. го-ди-не, у

НИН-у

, са-мо у окви-ру јед-ног ин-тер-вјуа об-ја-вио по-че-так пе-сме

По-ме-ник

: „Ми-сли мо-ја, мој у гла-ви цр-ве, / Зар по-чи-ње све од че-тре-спр-ве? / И зар до ње

ни-чег би-ло ни-је / Ни нас са-мих а ни исто-ри-је?” Са-да, кад се бар исто-ри-ја рас-кри-ли-ла, не-ма ауто-ра од ве-ли-ких за-хва-та, а ни сред-ста-ва. Оно ма-ло сред-ста-ва тро-ше углав-ном углав-ном они ко-ји и естет-ски и ко-му-ни-стич-ки-по-ро-дич-но не под-но-се срп-ску исто-ри-ју.

• Док сте би ли уред ник у РТС-у, на пра вље не су не ке од слав них те ле ви зиј ских се ри ја (Отво ре на вра та, Го ре–до ле, Крај ди на сти је Обре но вић , По ро дич но бла го

,
Бо љи жи вот

,
Срећ ни љу ди
...)

и ре а ли зов ни про грам ски про јек ти од на ци о нал ног зна ча ја. Та да исме ја ни као

” пра ши на ко ју ре жим ба ца у очи глад ном на ро ду” (

”
Бо љи жи вот

,
Срећ ни љу ди
, за то и ти сре ћан бу ди”

) – ти се ри ја ли и да нас чи не прак тич но око сни цу

”
де мо крат ског те ле ви зиј ског про гра ма”?

Шта да ка-жем? Кад кре-нем Кнез-Ми-ха-и-ло-вом ули-цом не мо-гу љу-де да убе-дим да ни-сам на те-ле-ви-зи-ји, и да ни-сам уред-ник још од 1999. До-бро је да ми не ски-да-ју пот-пис. Ми-ла-но-вић је то ра-дио го-ди-ну и по да-на. Жао ми је што не-ма зна-чај-ни-јег но-вог про-гра-ма, по-го-то-во не оног ко-ји се мо-же на-зва-ти по-ду-хва-том. А што се ти-че те пра-ши-не, по-сле мо-је сме-не *Сваш-та-ра* Душ-ка Ра-до-ви-ћа би-ла је за-бра-ње-на за пре-ми-јер-но при-ка-зи-ва-ње, ни-су се мо-гли ре-при-зи-ра-ти ни *Зла же-на*

, ни

До-си-је 128

, ни се-ри-ја

Крај ди-на-сти-је Обре-но-вић

. По-сле пре-ми-јер-ног при-ка-зи-ва-ња ове се-ри-је, про-фе-сор Ми-ха-и-ло Мар-ко-вић ми је ре-као: „Се-ри-ја је до-бра. Али има и по-ру-ку: Раз-ве-ди се на вре-ме.”

КРЕСОВИ И ДОДВОРАВАЊА

• Нагло и исфорсирано репризирање идеолошких филмова и серија из доба „друге Југославије”, чак и оних који су нимали већину и за

Србију (попут

Капелских кресова

), изазила не доуносице. Но сталгија? Наци оналима зохи зам?

”

Налегање младе квоцке на бајатајаја

”

?

Ми-слим да је од-го-вор у све-му што сте по-ну-ди-ли као ал-тер-на-ти-ву, уз онај по-ми-ња-ни ко-му-ни-стич-ки ата-ви-зам. *Ка-пел-ски кре-со-ви* су ра-ђе-ни по днев-ни-ку и про-зи Вељ-ка Ко-ва-че-ви-ћа. То мо-же би-ти или до-дво-ра-ва-ње ње-го-вој кће-р-ки (Биљана Ковачевић-Вучо - прим. ред.), или ну-ђе-ње мо-гућ-но-сти да раз-у-ме-мо ње-но по-на-ша-ње. Ма-да има ту и ба-нал-не ну-жде. Теш-ко је сва-ко-днев-но на-хра-ни-ти те-ле-ви-зиј-ски про-грам, а да то што ма-ње кош-та. Као до-бро из-два-јам то што ви-ди-мо шта су све игра-ли не-ки да-нас де-мо-крат-ски остраш-ће-ни глум-ци, ко-ји за жи-во-та тра-же да бу-ду про-гла-ше-ни за спо-ме-ни-ке на пиједесталу де-мо-крат-и-је!

• У прошлој деценији су као дипломатски представници на сцену изашли актери који су ваљани нашој неојспорно најбољој писци и песници: Црњански, Андрић, Дукић, Ракић... И да нас ви дијемо писце у дипломатији, свема њима је, но да ли је за државу на линији јако ли те та (књижевни, дипломатског и људског)?

Немам увид у деловање јединствене дипломатије поделене државне заједнице. Имам утисак да она, овако погодна, и на пољу умножава деобе, са жељом да их интернационализује. Постоји израз – дипломата од каријере. Писао сам у роману *Симфонија Винавер* о Ракићу, Дукићу, Андрићу, Црњанском, Винаверу, Спајаковићу и Растку Петровићу као о дипломатама од каријере. Не знам ко су да нас све и где писци дипломате, који ипак ни су и дипломате од каријере, па о линији не може бити реч... А о другом? Душан Ковачевић, један од најбољих комедиографа не само код нас. Вида Огњеновић је овде познат писац. Драган Великић је познат у свету... Даље не знам. Ни сам за то да дипломатско место буде партијска сијена кура. Више сам да писци буду дипломате неголи обични чиновници, али при томе писци морају знати дипломатију, морају заступати земљу а не књижевне правце и партијску припадност. Још пре седамнаест година узалуд сам предлагао да Србија направи паралелну почасну дипломатију са највишим ауторитетима, почев од историчара Словена, сорбонског професора Френсиса Контеа и професора Никите Толстоја, до нобеловца Чеслава Милоша и оскаровца сценаристе Стива Тешића. Српске вође, Јовић, Ђосић, Милошевић, за то ни су имали храбрости, спрам Будимира Лончара. Лично, никад не бих био дипломата, знам бар себе!

ТРАГОМ РЕЗИГНИРАНЕ НАДЕ

• **За деџ цеџ ниџ ју и по наџ пиџ саџ ли сте осам роџ маџ на, коџ ји су углавџ ном биџ ли бестџ сеџ леџ ри са виџ ше изџ даџ на. Уз два претџ ходџ но наџ пиџ саџ на, Заџ вод за уџ беџ ниџ ке Реџ пуџ блиџ ке Српџ ске обџ јаџ вио Вам је комџ плет од деџ сет роџ маџ на. Шта је једџ ног преџ васџ ходџ ног пеџ сниџ ка и саџ тиџ риџ чаџ ра „преџ твоџ риџ ло” у проџ заџ иџ сту?**

Го-ди-не у ко-је сам за-шао и ве-ли-ко ис-ку-ство у пи-са-њу дра-ма и те-ле-ви-зи-ј-ских се-ри-ја. Осе-тио сам да сам не-ке пе-снич-ке кру-го-ве за-тво-рио, а про-за ме је ма-ми-ла и за њу сам се при-пре-мао, већ сам се био опре-де-лио да не-ке при-по-ве-сти из срп-ске прош-ло-сти ура-дим здуш-но и с ка-тар-зом, и за се-бе и за чи-та-о-ца, да не ка-жем на-род. *Сим-фо-ни-ја Ви-на-вер* је све-до-чан-ство ка-ко је Бе-о-град по-стао свет-ска ме-тро-по-ла да се у ње-му одр-жао и свет-ски кон-грес ма-со-на, пр-ви по-сле Свет-ског ра-та, са исто-ри-ј-ским по-сле-ди-ца-ма.

Хај-дук Вељ-ко

је ро-ман о срп-ском дер-ту и ина-ту у исто-ри-ј-ском вре-ме-ну.

Син-ђе-лић се са сун-цем сми-рио

ро-ман је о тра-гич-но-сти нај-ве-ћег срп-ског ју-на-ка, од са-мих Ср-ба без по-мо-ћи оста-вље-ног у оп-ко-ље-ном шан-цу на Че-гру.

Ча-ра-пе кра-ља Пе-тра

су при-каз срп-ске гол-го-те кроз суд-би-не јед-не вој-ни-ко-ве мај-ке и оста-ре-лог и развлшће-ног срп-ског кра-ља, об-је-ди-ње-них у на-род-ној и сво-јој не-сре-ћи.

Принц Раст-ко

и

Све-та љу-бав

су мо-ји, на-дам се, ус-пе-ли (хва-ље-ни су) по-ку-ша-ји да си-ђем у ко-ре-не мо-га на-ро-да.

Ми-ле-на из Кнез Ми-ха-и-ло-ве

кип-ти ле-по-том и но-стал-ги-јом за ли-па-ма ју-на 1968. А

Бу-лер-ле-ска у Па-ри-зу

је омаж ко-ли-ко Миодрагу Бу-ла-то-ви-ћу, то-ли-ко нај-ум-ни-јим љу-ди-ма и ге-ни-јал-ним чу-да-ци-ма дру-ге по-ло-ви-не два-де-се-тог ве-ка у свет-ској пре-сто-ни-ци ду-ха: Сар-тру, Же-неу, Бе-ке-ту, Јо-не-ску, Си-о-ра-ну, Хе-мин-гве-ју, Пи-ка-су, Да-ли-ју... Мо-ја пр-ва књи-га пе-са-ма

Сло-бод-ни-је од сло-бо-де

има-ла је у бе-леш-ци ре-че-ни-цу: „Од исто-г пи-сца – иза-ћи ће не-ко-ли-ко књи-га.” Да на тај на-чин за-вр-шим овај од-го-вор: од исто-г пи-сца иза-ћи ће још не-ко-ли-ко ро-ма-на. Бо-же, здра-вља. Пи-шем, јер не знам дру-го. А пи-са-њем се ле-чим од оча-ја. Ро-ма-ни су ду-га те-ра-пи-ја.

- **Не ка да смо се од опоре стварности брањени врхунском саптиром. А са да?**

Са-ти-ра је та-да ег-зи-сти-ра-ла у гра-ни-ца-ма из-бо-ре-них сло-бо-да, на про-сто-ри-ма ко-ји се сва-ко-днев-но осва-ја-ју, бра-не и гу-бе. Да-нас не зна-мо где су ти про-сто-ри, јер смо, та-ко-ре-ћи, на ни-чи-јој зе-мљи, док се вул-гар-не тур-бо-фолк сло-бо-де рас-про-сти-ру пре-ко та-бло-и-да у ко-ји-ма има ме-ста само за ни-же-ра-зред-ну са-ти-ру, све-де-ну на ша-лу. Да-нас вр-хун-ске са-ти-ре не-ма у но-ви-на-ма, ако се пи-ше, пи-ше се за сво-ју ду-шу, евен-ту-ал-но за књи-ге, а ви-ше за фи-о-ке и за не-ко дру-го вре-ме до-стој-ни-јих кри-те-ри-ју-ма. У овом вре-ме-ну тзв. тран-спа-рент-но-сти све је про-вид-но до го-лог ду-ха. Са-ти-ри-ча-ри ко-ји др-же до се-бе са-мо-цен-зу-ри-шу се, да не по-тр-о-ше му-ком сте-че-ни углед! „Пи-шем са ско-ро не-са-вла-ди-вим ја-дом. И ка-ко мо-је пи-са-ње по-ста-је за-бав-ни-је, та-ко мо-ја не-сре-ћа по-ста-је ве-ћа” – ве-ли Хен-ри Ми-лер. Из-дво-јио сам то за мо-то.

- **Ових годин на сте са свим по се де ли. Ви ше се не мо же ни ви де ти ко ли ко сте за бри нут чо век. Шта Вас је по след ње за бри ну ло?**

По-че-ли смо да сум-ња-мо и у мен-тал-ни склоп на-ци-о-нал-ног би-ћа. То ме је за-бри-ну-ло. Ево ка-ко. Срет-нем ових да-на про-фе-со-ра Ду-ша-на Ка-на-зи-ра, экс-пер-та за мо-ле-ку-лар-ну би-о-ло-ги-ју. О че-му ће два Ср-би-на сем о ста-њу у ко-јем смо. „Из-гле-да да је код нас дош-ло до не-ке ге-нет-ске му-та-ци-је. Не-га-тив-не, на-рав-но. То-ли-ко де-струк-ци-је и ауто-де-струк-ци-је”, ка-же он. Пре-тр-нуо сам. Ипак смо се сло-жи-ли да се два Ср-би-на мо-гу ује-ди-ни-ти са-мо ако неш-то тре-ба сру-ши-ти!

- **На са мом крају: на да или ре зиг на ци ја?**

Ре-зиг-ни-ра-на на-да. <

(Октобар 2005)